

lező, kinek komoly érdeke az ingatlan elárverezése tekintetében nincs, vinné árverésre a dolgot és hiúsítaná meg az adós szanálását és a többi hitelező kielégítését. Annyi tehát feltétlenül igazságos, hogy ezek a hitelezők, kik a terhelési határon túli rangsorban vannak a telekkönyvben, csak quótális kielégítést kapjanak, mert hiszen az ingatlan elárverezése esetén még annyi sem jutna rájuk. Én azonban tovább mennék. A földteherrendezésnél a telekkönyvi rangsor kérdését nem venném figyelembe, mert a hiteléletnek nagyobb érdeke az, hogy lehetőleg több hitelező kapjon, ha nem is teljes, de quótális kielégítést és a külön kielégítésre jogosult hitelező sem jár rosszul, ha követelése érvényesíthető lesz és belátható időn belül részleteket kap meg követeléséből, míg a mai rendelkezések mellett külön kielégítési joga csak névleges, ha nem tudja érvényesíteni.

Kétségtelen, hogy egyes követelések különleges védelmet érdemelnek (adó, tartási, pénzügyi amortizációs követelések), de itt nem a rangsor, hanem a jogcím szerint különböztetnék és egyes jogcímen alapuló követeléseknek közérdekből 100 %-os, részben pedig az általános quótánál magasabb, a quóta bizonyos százalékában meghatározott superquótális kielégítést adnék.

Kétségtelen, hogy ez a rendezés a hitelezők részéről is áldozatot követel, de legalább végleges helyzetet teremt, lehetővé teszi a mezőgazdasági termelés rendbehozását, a hitel újjáéledését és a jogérvényesítés mai korlátjainak megszűnését.

Ifj. dr. Szigeti László.

A szerzői jog konstrukciója az új osztrák tervezetben. A mindinkább fokozódó érdeklődés, mely az utóbbi években az eszmei javak védelme felé irányul és a technikai fejlődés, mely a még néhány évtized előtt csak keveseknek fenntartott szellemi élvezeteket ma már a nagy tömegek számára is hozzáférhetővé teszi, a szerzői jog terén új kodifikációs munkákat kívánnak, hogy megszülessenek azok a jogi formulák, amelyek a felvetődő problémák megoldásához szükségesek. Sajnos, a törvényhozó munkája csak követheti az életet, de nem provideálhat, mert épen az anyag speciális struktúrája nem engedi meg általános törvények felállítását és így a legújabb törvények is sok tekintetben — elavultak. Örömmel kell tehát üdvözlőnk az osztrák igazságügyminiszterium kitűnő törvénytervezetét, mely az irodalom széleskörű felhasználásával, a többi országok törvényeinek, a nemzetközi konferenciák határozatainak, de főként a reális élet követelményeinek szem előtt tartásával készült.

De nemcsak azért érdemel a tervezet különösebb figyelmet, mert teljesen up to date, hanem, mert a kérdés elméleti részében, a fogalmak tisztázásában is igen helyes és járható utakat talál.

A szerzői jogi irodalomban a leghevesebb viták folynak a

szerzői jog fogalmi körének meghatározása körül. A két egyoldalú állásponttal szemben, hogy t. i. a szerzői jog tisztán vagyoni jogi kategória-e, vagy tisztán a személyiségi jog körébe tartozik-e, a legáltalánosabb (és legkényelmesebb) az a felfogás, mely szerint a szerzői jog mindkét komponens eredője. A tervezet azonban nem elégszik meg ezzel a semleges állásfoglalással: élesen elválasztja a szorosabb értelemben vett szerzői jogot az abból származó használati jogosítványoktól (*Werknutzungsrechte*). A szerzői jog tulajdonképeni tartalmát a *droit moral*-ban látja, melyet az 1928. évi római konferencia szövegezett meg először. A *droit moral* személyiségi jog, de nem azonos az egyén többi, tiszta személyiségi jogaival, melyeknek közvetlen és kizárólagos célja az egyéniség védelme. A *droit moral* hordozója maga a művészi alkotás, a szellemi produkció személyiségét védi, az abban kulturális értékke kristályosodott szellemi munkát. A tervezet ebből a gondolatból kiindulva, védelemben részesíti a szerző jogos személyi érdekeit minden jogosulatlan behatással szemben. Fenntartja a szerzőnek a jogot, hogy a szerző megjelölését a művön meghatározza. A szerző beleegyezése nélkül sem a művön, sem a címen, sem a szerző megjelölésén változás nem eszközölhető. Ugyancsak tilos a szerző beleegyezése nélkül egy még meg nem jelent írói mű tartalmát közzétenni. A képzőművészeti alkotások védelmét célozza az a rendelkezés, hogy azokon csak az alkotó maga alkalmazhatja a szerző megjelölését.

Fogalmilag idetartozik még — noha a tervezet a jogügyletekről szóló szakaszban tárgyalja — az a rendelkezés is, hogy a szerző összes művei gyűjteményébe olyan műveket is felvehet, melyeknek kiadási jogát régebben már harmadik személyeknek engedte át, ha a mű megjelenésétől már húsz év eltelt. A szerzőnek ez a joga szerződésileg nem korlátozható és erről le nem mondhat. Ez a jogszabály is a szellemi alkotás integritásának védelmét célozza.

Amint természetes és méltányos, hogy az író, aki egy művének kiadási jogát bizonyos időre leköti a kiadónak, egy további szerződés létesítésekor könyvének sikeréhez és növekvő írói reputációjához képest magasabb részesedést igényeljen, úgy méltányos az is, hogy a festő vagy szobrász, aki művét egy-szersmindenkorra eladja, részesüljön annak növekvő érdekében. A francia szerzői jogi irodalomban találkozunk először ezzel a gondolattal és Franciaország volt az első, mely 1920-ban törvénybe iktatta a *droit de suite*-ot. Ennek értelmében egy képzőművészeti mű nyilvános eladása esetén, ha az elért ár 50 frankot meghalad, az alkotó művészt ebből az árból $\frac{1}{3}\%$ részesedés illeti meg. Egyes módosításokkal Belgium és Csehszlovákia is átvette ezt a jogszabályt.

A tervezet is elfogadja a *droit de suite*-ot, de nem szorít-

kozik csupán a nyilvános eladásokra, ezzel szemben csak abban az esetben ismeri el az alkotó igényét (3%), ha az ár 800 sillinget meghalad és a szerző részesedésének levonása után is magasabb az előző eladásnál elért áránál. A vevő és az eladó egyetemlegesen felelnek a szerzővel szemben. Az eladó négy héten belül köteles a szerzőt az eladásról értesíteni és egyúttal a részesedést kifizetni. Hibája a különben kitűnően megoldott tételnek, hogy az értesítés elmulasztásához semmilyen joghatárányt nem fűz.

A droit de suite-ről szerződésileg jogérvényesen rendelkezni nem lehet. A részesedési jog nem lehet végrehajtás tárgya. Mindkét tilalom csak kidomborítja ennek a jogszabálynak, a szerző személyiségéből származó jellegét.

Az érvényben levő osztrák Szjt. szerint a szerző, illetve az örököse átengedheti a szerzői jog *gyakorlását* harmadik személynek. Ez a szakasz sok félreértésre adhat alkalmat, de nyilván itt is az a gondolat jut kifejezésre (ellentétben a magyar törvénnyel), hogy a szerzői jog a szerző egyéniségével, illetve a szellemi alkotással szorosan összefüggő személyiségi jog, mely élők közötti jogügylet tárgya nem lehet. A tervezet — híven fentebb vázolt álláspontjához — csak az örökösökre való átszállást ismeri. Csak egy esetben száll át idegenre a szerzői jog: ha az egyik társszerző örökösök nélkül hal meg, akkor — mint az érvényben levő magyar és osztrák törvény is — örökrésze a többi társszerzőknek jut. Ezáltal is hathatósabb védelemben részesül maga a műalkotás. Ezzel szemben a megjelentetés, többszörözés, terjesztés, előadás, rádió közvetítés joga (Werknutzungsrechte) korlátozva vagy korlátlanul átruházható harmadik személyekre. Ezeknek a jogositványoknak további átruházásához azonban megint a szerző hozzájárulásához van szükség, aki beleegyezését természetesen csak alapos okból tagadhatja meg.

Az osztrák Szjt. szerint vélelem szól amellett, hogy ha a szerző valamely művét visszterhesen másnak tulajdonába bocsátja, ezáltal a szerzői jogot is átruházza, amennyiben az eset körülményeiből az ellenkezője nem következik. Ugyanígy átruháztatik a többszörözés joga a többszörözés eszközeinek (pl. fényképeknél, metszeteknél, öntvényeknél) átruházásával. Ez a jogszabály szöges ellentétben áll az eszmei javak fogalmával, melyeknek csupán megjelenési formája a materiális mű. A tervezet világosan kimondja, hogy ilyen esetben a szerzői jog átruházásáról nem lehet szó, mégis azzal a megszorítással, hogy a képzőművészet vagy fényképészet egy művének tulajdonosa jogosult azt nyilvánosan kiállítani és (ellenkező kikötés hiányában) nyilvános árverésen eladni. Ha a mű átdolgozása vagy többszörözések készítése szükségesnek mutatkozik, úgy a tulaj-

donos köteles a művet a szerzőnek hozzáférhetővé tenni. De nem kötelezhető arra, hogy a művet a szerzőnek erre a célra kiadja, vagy hogy azt megőrizze, illetve rongálástól és pusztulástól megóvja.

Érdeme a tervezetnek, hogy nemcsak az alkotó, hanem az előadó művészt is védelemben részesíti. Igaz viszont, hogy a védelem még nem teljes. Nem ad szerzői jogot az előadónak, hanem csak egy ú. n. *Werknutzungsrecht*-et biztosít számára. Egy irodalmi vagy zenei mű előadása nem továbbítható rádióon, illetve nem vehető fel lemezre vagy filmre az előadó beleegyezése nélkül. Maga a művészi gondolat, mely kétségtelenül rögzítve van, a színész játékában nem részesül védelemben pl. utánzás ellen. Ugyancsak nem szabályoz kielégítő módon a tervezet egy ma már nehezen negligálható kérdést sem: a rendező szerzői jogi védelmét.

Dr. Thein Alfréd.

JOGGYAKORLAT.

A vállalkozói kockázat viselése. A Kúria két tanácsa állást foglalt nagyjában ugyanazon jogkérdés felett — ezúttal is sajnos — ellentétes irányban. Mindkét perben egy elmaradt hangverseny körül forgott a felek vitája. Az egyik per (P. I. 874/930.) tényállása szerint egy 1000—2000 ülőhellyel rendelkező teremben tervezetett a hangverseny, de néhány nappal a kitűzött hangversenynap előtt az érdeklődés és jegyváltás már oly csekély volt, hogy szakértői vélemény szerint a már eladott 68 jegyen felül legjobb esetben ennek a kétszerese se lett volna eladható. A Kúria annak kiemelésével, hogy a hangversenyrendező vállalat mindent elkövetett a hangverseny kellő hirdetése és előkészítése tekintetében, azt mondta ki, hogy a hangverseny az alperes hibáján kívül fekvő okból megtartható nem volt és így felperes a kikötött szolgáltatást nem követelheti. A felperesnek a Kúria mégis kártérítést ítelt meg, mert az alperesek szerződéses kötelezettségük nemteljesítésével hibájukon kívül kárt okoztak felperesnek. A Kúria helyénvalónak látta a kár megosztását.

A másik ügyben (P. IV. 7536/930. sz.) a Kúria feloldó végzés keretében nyilatkozott ugyanezen kérdéstről. Ezen ügyben a hangverseny állítólag azért maradt el, mert a hangverseny helyéül szolgáló ingatlan közterületen a tulajdonos főváros a hangverseny megtartását nem engedte meg. A Kúria feloldó végzésében hivatkozik arra a jogszabályra, hogy a munkavállaló nem veszti el szerződési jogait akkor, ha a szolgáltatások teljesítése oly véletlen eset kö-